

Судско-медиумскиот совет при Здружението на судии на РСМ на XVI седница што се одржа на 03.12.2020 година, врз основа на Деловникот за работа, а по поднесена иницијатива го донесе следното

МИСЛЕЊЕ бр. 2 (2020)

**за начинот на известување на медиумите
при објава на пресуда**

Скопје, 09 Декември 2020 година

I. Вовед

1. Во согласност со поднесената иницијатива до Судско медиумскиот совет за природата на информации кои можат да се пласираат во јавноста при известувањето од судските постапки, а особено кога се објавуваат името и презимето на обвинетиот при објава на пресуда во прв степен, Судско медиумскиот совет го подготви следното Мислење во врска со известување за судските постапки, при објава на пресуда.

2. Во своите диускусии членовите на Судско медиумскиот совет, заклучија дека насловот соодветно го одразува целиот предмет.

3. Мислењето е подготвено врз основа на законодавството на Република Северна Македонија и тоа Уставот на Република Северна Македонија, Законот за кривична постапка, Судскиот деловник, ЕКЧП чл.10, како и релевантните инструменти на Советот на Европа, Мислењето бр. 7 од ССЕС во однос на "Правда и општество" и Мислењето бр. 12 на Европскиот советодавен совет за судии.

4. Целта на оваа мислење е да се изнајдаат правилни и соодветни стандарди при примената на начелото на јавност и известувањето за судските постапки, а особено при известувањето на медиумите при објава на пресуда во прв степен, и дали таквото известување со објавување на личното име и презиме на обвинетиот претставува повреда на пресумпцијата на невиност.

II. Опфат на мислењето

5. Оваа мислење го третира прашањето на слободата на јавно информирање, слободата на пренесување и примање на информации, обврската за транспарентност, која законодавецот ја гарантирал преку начелото на јавност на кривичната постапка, во насока на почитување на презумпција на невиност (член 2 став 1 од ЗКП).

6. Начелото за пресумпција на невиност, пак, е регулирано во членот 13 од Уставот како и главата XIV, поточно членот 353 од Законот за кривичната постапка, според кое, лицето обвинето за казниво дело ќе се смета за невино сè додека неговата вина не биде утврдена со правосилна судска одлука. Членот 5 од ЗКП, пак, пропишува дека секое лице има право на правично и јавно судење.

7. Во членот 8 од Кодексот на новинарите на РС Македонија, се нотира дека информирањето за судски постапки мора да биде ослободено од сензационализми и треба да се почитува принципот на пресумпција на невиност, што значи да се известува за сите инволвирани страни во спорот и да не се сугерира пресуда

8. Согласно чл.16 од Уставот на Република Северна Македонија, се гарантира слободата на јавно информирање, како и слободата на пренесување и примање на информации, а воедно цензурата е забранета. Уставот на РСМ во согласност со чл.10 ст.2 од ЕКЧП упатува на ограничувања при слободата на изразување, при што децидно се регулира дека тие ограничувања се проверуваат преку трипартитен тест и тоа, дали има ограничување со Закон, дали тоа ограничување има легитимна цел и дали тоа ограничување е неопходно за едно демократско општество.

Членот 102 од Уставот на РСМ недвосмислено пропишува дека расправата пред судовите и изрекувањето на пресудата се јавни, а дека јавноста може да биде исклучена само во случаи кои се утврдени со закон. Оттука, јавноста во судските постапки е издигната на ранг на уставен принцип. Законодавецот подвлекол дека јавноста може да биде исклучена, но во строго определени случаи.

9. Во членот 3 од Законот за медиуми, пак, пишува дека слободата на медиумите подразбира слобода на прибирање, истражување, објавување, избор и пренесување на информации во насока на информирање на јавноста.

10. Нормирањето на присуството на јавноста во судските постапки е направено и во членот 10 од Законот за судови што е пропишано дека постапката пред судот се заснова на неколку начела, меѓу кои и начелото на јавност.

11. Според членот 104 од Судскиот деловник, новинарите-известувачи можат да присуствуваат на јавните рочишта пред судовите без обврска претходно да имаат одобрение од судот. Тоа значи дека за јавноста во постапките не е предвидена ниту посебна процедура на одобрување за присуство.

Начелото на јавност на постапките овозможува присуство на пошироката јавност и запознавање со работата на судот и одлуките и пресуди кои ги донесува како и контролата врз нив.

12. Согласно член 360 с.3 од Законот за кривична постапка е предвидено дека во судницата не можат да се вршат филмски и телевизиски снимања. По исклучок, претседателот на Врховниот суд на Република Северна Македонија може да одобри такво снимање на одделен главен претрес. Ако снимањето е одобрено, советот на главниот претрес може од оправдани причини да одлучи одделни делови на главниот претрес да не се снимаат.

Освен тоа, ЗКП во членот 405 нормира и дека претседателот на советот во присуство на странките, нивните законски застапници, полномошници и бранител, јавно ќе ја прочита изреката и накратко ќе ги соопшти причините на

пресудата. Ако јавноста на главната расправа била исклучена, изреката на пресудата секогаш ќе се прочита во јавно заседание.

13. Согласно член 356 став 1,2, 3 и 4 од Судскиот деловник е предвидено дека Новинарите - известувачи можат да присуствуваат на јавните расправи во парничната постапка и на главните претреси во кривичната постапка без обврска претходно да прибават одобрение од судот. Судот е должен да обезбеди услови за нивно присуство и работа.

Визуелното (видео) и звучното (аудио) снимање, известување и фотографирање во судската постапка може да се врши по одобрение на претседателот на судот, со претходно прибавено мислење на судијата и овластениот тужител во кривичната постапка и со писмена согласност на странките во парничната постапка.

Со исклучок, ако странката во постапката е државен функционер или службеник, претставник на локалните власти или лице кое врши друга јавна работа, писмена согласност за снимање или фотографирање не е потребна.

При давањето на одобрението за фотографирање и снимање ќе се води сметка за итнересирањето на јавноста, интересите на постапката, приватноста и безбедноста на учесниците во постапката.

14. Согласно член 363 став 1 од Судскиот Деловник е пропишано дека видео и звучно (магнетофонско) снимање на главниот претрес во кривичната постапка и јавно прикажување (репродуцирање) на снимката надвор од случаите предвидени со Законот за кривичната постапка се врши по одобрение на претседателот на Врховниот суд на Република Северна Македонија, по предходно прибавено мислење на претседателот на советот, судиите и со согласност на странките.

15. Европската конвенција за човекови права во чл.10 став 1 и 2 пропишува дека Секој човек има право на слобода на изразувањето. Ова право ги опфаќа слободата на мислење и слободата на примање и пренесување информации или идеи, без мешање на јавната власт и без оглед на границите. Овој член не ги спречува државите, на претпријатијата за радио, филм и телевизија да им наметнуваат режим на дозволи за работа.

Остварувањето на овие слободи, коешто вклучува обврски и одговорности, може да биде под одредени формалности, услови, ограничувања и санкции предвидени со закон, кои во едно демократско општество претставуваат мерки неопходни за државната безбедност, територијалниот интегритет и јавната безбедност, заштитата на редот и спречувањето на нереди и злосторства, заштитата на здравјето или моралот, угледот или правата на другите, за спречување на ширењето на доверливи информации или за зачувување на авторитетот и непристрасноста на судството.

16. Мислењето бр. 7 од ССЕС во однос на "Правда и општество" упатува дека судиите несомнено се изјаснуваат во јавноста преку своите одлуки, согласно принципот на транспарентност и основите од членот 10 од ЕКЧП и дека судиите треба да ги подобрат своите односи со претставниците на медиумите и да постапат по барањата за информации од јавен карактер, без повредување на интересите на правдата во конкретниот случај.

17. Судско медиумскиот совет нагласува дека, Медиумите играат суштинска улога во едно демократско општество воопшто и поконкретно во однос на судскиот систем.

18. Секогаш е од витално значење медиумите навремено, точно и вистинито да ја информираат јавноста за текот на судските постапки.

19. Судот, а ниту било кој правен или физички субјект не може да го ограничи новинарот при известувањето за судски постапки, а особено кога се известува за личното име и презиме на обвинетиот при објавување на пресуда која што не е правосилна, ако тоа известување е во согласност со општо прифатените домашни и меѓународни стандарди. Ограничување може да има само доколку има исклучително силни причини за тоа и ако тие причини се во согласност со Законот и ратификуваните меѓународно Конвенции и да се легитимна цел и да е неопходно во едно демократско општество.

III. Заклучок и препораки

20. Судско медиумскиот совет ја поздравува иницијативата како средство за подобрување на квалитетот на транспарентноста и јавноста, при известувањето во судските постапки, при објава на пресуда.

21. Јавноста во судските постапки никогаш не смее да ги повреди гаранциите и процедуралните права на странките во постапката.

22. Судско медиумскиот совет поттикнува известување за судските постапки на начин, обем и форма кој значи унапредување на начелото на јавност без ограничување освен во случаите предвидени со закон.

23. Јавноста има право да знае како судовите постапуваат, а медиумите обврска навремено да пренесат точни информации.

24. Секое известување од судските постапки да ги земе во предвид интересите на јавноста.

25. Судско медиумскиот совет укажува дека при известувањето новинарите треба да ја почитуваат личноста на обвинетиот и доколу за неа има донесено првостепена пресуда да се подвлече дека тој има право на жалба, со што ќе се појасни дека пресудата не е конечна.

26. Медиумите при своето известување треба да внимаваат и соодветно да ги користат законските изрази пријавен, осомничен, обвинет и осудено лице.

27. Изминатите години како чекор кон зголемување на транспарентноста, медиумите почнаа во живо да ги објавуваат пресудите на судовите за високопрофилираните предмети, што пак, овозможи јавноста да ги чуе пораките на судијата и тие да допрат што повеќе во јавноста.

28. Статусната позиција на обвинетиот е многу важна, бидејќи особено кога станува збор за лица вработени во државни институции, или уште повеќе за јавно именувани или избрани функционери, јавноста има висок интерес внимателно да го следи процесот од правосилноста на обвинението до донесувањето на пресудата.

29. Судско медиумскиот совет ги поттикнува новинарите при известувањето од судските постапки, односно при објавата на пресудата, да се објави личното име и презиме на осудениот, но при тоа да се почитува личноста на обвинетиот, да се нагласи дека пресудата не е правосилна, дека осудениот има право на жалба, да даде појаснување дека пресудата не е конечна, при известувањето за сите случаеви, а особено кога се работи за високопрофилните случаи и на случаите каде јавноста има висок интерес да го следи случајот до негово правосилно завршување.

09.12.2020 година

Судско медиумски совет
При Здружение на судиите
на Република Северна Македонија

Претседател:
Судија Иван Џолев